

**Nørrevoldgade / Nørrevænget
– glimt af 100 års historie.**

Nørrevoldgade og Nørrevænget blev anlagt for godt 100 år siden. Hvad lå her før? Hvorfor skulle der bygges her? Hvem planlagde gaderne? Hvem tegnede husene? Hvorfor ser de ud, som de gør? Hvordan så her ud, da husene var nye? Hvem flyttede ind? Og hvem bor her senere? Hvordan har det været at bo her? Hvordan var her i det hele taget i 'gamle dage'? Hvordan har folk haft det med hinanden? Hvordan var det at være barn her? Var her forretninger? Hvad var her ellers? Er der blevet ændret på gader og bygninger? Findes der billeder fra gaderne, husene og menneskerne, der har boet her? Er der nogen, der kan fortælle os om livet gennem de 100 år?

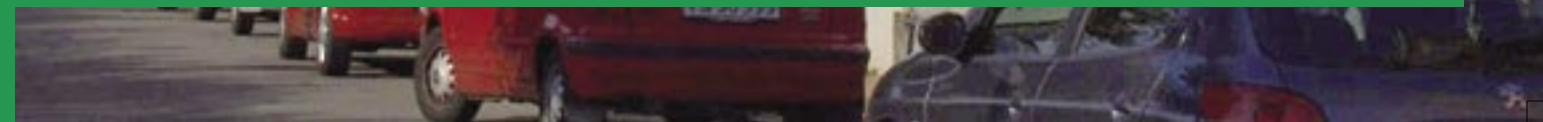
Det historiske udvalg i beboerforeningen har gravet i de to gaders liv og udvikling gennem et århundrede for at finde nogle af svarene. Vi har samlet dem i dette jubilæumsskrift.

God fornøjelse med den historiske gadevandring.

Nørrevoldgade/Nørrevænget

Glimt af 100 års historie

Nørrevoldgade/Nørrevænget

Glimt af 100 års historie

Nørrevoldgade og Nørrevænget

– glimt af 100 års historie

Beboerforeningen for Nørrevænget og Nørrevoldgade
Odense 2012

Redaktion: Det historiske udvalg. Mette Pernille Hertz,
Ole Eis-Hansen, Kirsten Larsen, Kirsten Eis-Hansen og
journalist Eivind Johansen.

© Forfatterne og fotografene og udlånerne

Grafisk tilrettelægning: Anders Boye

Tryk: One Way Tryk a/s - Etryk.dk

Indhold

Forord	4
Forhistorien	5
Nørrevoldgade	6
Husene	7
Moderniseringer	7
Nørrevoldgade bliver længere	8
Gaden udjævnes	8
Nørrevænget	11
Husene	12
Pladsen	15
Løverne	15
Kæde over vejen	16
Søen og det grønne område	17
Livet i gaderne	21
Gebhard Jensen	21
Inge Lindholm	23
Tove Præstegaard	24
Conny Johansen	24
Bent Ertmann	25
Kirsten Larsen	26
Efterskrift fra historisk udvalg	31
Tidstavle	32

Forord

Nørrevænget og den østlige del af Nørrevoldgade blev grundlagt for godt 100 år siden. Det skal fejres med en fest i Løveparken, som på dagen får sit navn gjort officielt.

I anledning af 100-årsdagen har en håndfuld medlemmer af Beboerforeningen for Nørrevænget og Nørrevoldgade sat sig for at fortælle historien om vores gader, husene og selvfølgelig det liv, der har været levet her gennem de 100 år. Vi har været på Historiens Hus for at finde billeder og oplysninger, og vi har lavet interviews og fået beretninger og fotos fra folk, der har boet og bor her. Der bliver heldigvis ved at dukke nyt materiale og spørgsmål op, så arbejdet er langt fra færdigt.

Med dette festskrift vil vi gerne give en smagsprøve på, hvad vi er i gang med.

En helt uvurderlig hjælp til at levendegøre historien er Gebhard Jensen fra Nør-

revænget, som har boet her i 97 år. Han kan på ganske enestående vis huske og fortæller gerne om stort og småt fra området og sit lange liv her, som ellers ville være blevet glemt.

Jeg vil gerne sige tak til Inge Lindholm, Conny Johansen, Familien Præstegaard, Hans Clemensen, medarbejderne i Historiens Hus, Odense Bys Museer, historisk udvalg, Ole Schultz, Ole Eis-Hansen for arbejdet med billeder, Kirsten Eis-Hansen og Mette Pernille Hertz for arbejdet med arkivalierne og beskrivelserne og selvfølgelig Gebhard Jensen.

Der er i 2009 etableret en beboerforening, der fungerer som socialt samlingspunkt for området med sommer- og vinterarrangementer. Den arbejder også for bevarelse af kvarterets identitet, tålelige trafik- og parkeringsforhold og bevarelse af anlægget. Foreningen prøver i skrivende stund på at få løverne ved anlægget restaureret. Og i anledning af de 100 år har vi fået anlægget navngivet Løveparken.

Det er mit håb, at kvarteret bliver ved med at være et levende og attraktivt sted at bo for de kommende generationer.

På vegne af bestyrelsen i Beboerforeningen Nørrevoldgade/Nørrevænget

Kirsten Larsen

Foto: Ole Eis-Hansen.

Forhistorien

Nørrevoldgade, Nørrevænget og søen ligger på en del af den jord, som før blev kaldt Lille Kræmmermark. Vores område blev indlemmet i Odense Kommune i 1879 sammen med andre dele af de tre landsogne om byen, fordi byen havde brug for mere plads at brede sig på til industri og boliger.

Vores del af "Lille Kræmmermark" lå de næste ca. 30 år som skrånende mark med en sø nedenfor, mens byen voksede rundt om.

Langs Skibhusvej, Buchwaldsgade og på Tolderlundsvej blev der bygget villaer og etageboliger op til 4-5 etager. Mod nord i Skt. Hans Landsogn lå Oliemøllevej med fabrikken Oliemøllen fra 1870'erne og Skt. Hans Gade, som blev anlagt i 1882 og hurtigt bebygget. Mellem Tolderlundsvej og den travle havn blev den nederste del af Nørrevoldgade anlagt i 1894 og fik navnet Havnegade.

En lov fra 1898 om statslån til arbejderboliger satte for alvor gang i det boligbyggeri, der var stort behov for. Der opstod byggeforeninger, hvor husene efter nogle års afbetaling overgik til selveje. Byggeforeningerne opførte typisk standardiserede dobbelthuse; dem er der mange af i Skibhuskvarteret. Der opstod en tendens med mestre eller ejere, der var bygherre for flere ejendomme uden selv at bo i dem. Dette er tilfældet for Nørrevoldgade. I Nørrevænget var det et konsortium med tre bestyrelsesmedlemmer, der stod bag planlægning og opførelse.

Nørrevoldgade og Nørrevænget blev hver især anlagt som en helhed. Men de er meget forskellige. Nørrevoldgade fra 1911 er tidstypiske arbejderboliger, ens dobbelthuse med enkle, ensartede facader mod gaden og lange haver på bagsiden.

Nørrevænget, påbegyndt året efter, blev anlagt som en haveby og er helt speciel med forskelligartede, arkitekttegnede huse med spændende detaljer og symmetriske akser omkring det grønne anlæg med løverne.

Derfor skal de to gader også omtales hver for sig i det følgende.

Udsnit af kort over planlagte indlemmelser i Odense Kommune 1879. Lille Kræmmermark ses foroven til venstre. Byrådets journalsager 1877. Odense Stadsarkiv.

Nørrevoldgade

Den 6.4.1910 modtog Odense Byråd et projektforslag vedrørende matrikel 21a fra ejeren sagfører Martinus Sørensen. Det gik ud på "Havnegades Forlængelse" fra Tolderlundsvej op mod Skibhusvej med eventuelle sidegader. Ved Tolderlundsvej, hvor niveauet var lavest og grundvandstanden høj, var der planlagt et lille grønt anlæg, en trekantet plads med fortov omkring.

Der skulle opføres dobbelthuse på beg-

ge sider af gaden på 30 parceller. Med til forslaget hørte også bebyggelse langs den ene side af Tolderlundsvej. Byrådet gav den nye gade navnet Nørrevoldgade. Måske fordi den afgrænsede Odense mod nord og lå højt.

Den 1.5.1911 blev projektet, dog uden pladsen, godkendt, og byggeriet gik i gang med det samme. Kort efter opdagede stadsingeniøren, at der blev bygget hen over kloakken fra Skt. Hans Gade. Den måtte ikke overbygges, så byggeriet blev standset og planen ændret. Sådan kom der til at ligge en enkeltvilla i nr. 22 mellem dobbelthusene. Enkeltvillaerne nederst i gaden blev opført i 1913-1915, hvor pladsen skulle have ligget.

I 1911 står "Byggeselskabet Tolderlund" som ejer af hele gaden. De sparsomme byggetegninger, ens grundplaner, der findes til husene, bærer præg af, at det er 'seriebyggeri'. Vi kan ikke se, hvem der tegnede eller opførte husene.

Byggeriet er gået stærkt, for Vejviseren for Odense By fra 1912 viser, at der i begyndelsen af 1912 boede 247 beboere til leje i Nørrevoldgade. Alle 30 huse er bygget, tre lejligheder er endnu ikke lejet ud. Kun familiernes overhoved, mest mændene, med beskæftigelse står angivet på adresserne. Der er flest faglærte og ufaglærte arbejdere, men også en guldsmed og en forretningsfører.

Også andre steder i Odense, f.eks. Edward Brandes Gade og Thorkildsgade blev der samme år bygget huse af lignende type.

Projektforslag til 'Havnegades forlængelse'. Odense Stadsarkiv.

Pinse 1933. En dreng ved navn Erling i Nørrevoldgade. Man ser markiserne over købmanden og ismejeriet i nr. 34. Alle husene har kalkede sokler. Foto: E. Præstegaard.

Husene

Bygningsloven af 1858 og Odenses bygningsvedtægter fra 1881, 1893 og 1896 førte til et stadigt bedre boligmiljø i nybyggeriet. Der var bl.a. krav om lys og luft, bedre materialer og 'højt nok' til loftet. Dette er nogle af forudsætningerne for vores huse.

Dobbelthusene i Nørrevoldgade havde fra starten ens facader og samme grundplan, men tre forskellige typer tage. De ni billigste var med mansard, fem dyrere havde valmet vinkeltag og et, nr. 49, var med saddeltag.

Der var to lejligheder pr. opgang. Indvendigt var detaljerne enkle uden stuk og

lign. Der var indlagt vand og gas i køkkenerne, fælles wc med træk og slip i kælderen og vaskekælder med gruekedel - moderne bekvemmeligheder i forhold til i f.eks. Skt. Hans Gade, hvor beboerne måtte hente deres vand fra en vandhane på hjørnet af Oliemøllevej og Skibhusvej indtil 1934.

Lejlighedernes tre værelser var næsten lige store, det gav friere muligheder mht. indretningen end i lejligheder med stue og kammer. De lange, smalle haver var velegnede til køkkenhaver.

Moderniseringer

I takt med stigende velstand blev det muligt at forbedre bade- og toiletforhold. I 1940 fik nr. 34 indrettet to badeværelser, i 1955-60 fik tre huse bad. Nogle endda i tilbygninger. I slutningen af 1970'erne havde ca. halvdelen af husene fået badeværelser og endnu flere fået toiletter i stueetagen og/eller på første sal. Farvet sanitet og fliser var da højeste mode, det findes der stadig eksempler på i gaden.

Energikrisen i 1973 satte fokus på utætte, varmeslugende boliger. Det kom til at præge Nørrevoldgade ved, at mange huse fik store thermoruder uden sprosser. I de seneste år har næsten alle udskiftet vinduer igen til nogen, der mere ligner de oprindelige.

Siden 1975 har alle skiftet de grå cementtagsten ud med sorte plader af bølgeeternit. Og i de senere år har nogle fået lagt røde tegl på taget. Mange har inddraget loftetagen til opholdsrum, fjernet vægge og sat terrasseudløb i til haven. Gadens ensartede præg

Der er en rytme i Nørrevoldgades tage: A, X, A, A, B, A, B, B, B og A, B, B, A, A, B, X

Tove Præstegård i haven til Nørrevoldgade nr. 45.
Foto: Ejnar Præstegaard.

Jeg vil også lige fortælle lidt om lejligheden på 1. sal, hvor vi boede. På det tidspunkt var der stuer ud mod gaden og soveværelse mod haven. I det lille rum stod en køjeseng op mod væggen ind mod stuen, en dobbeltseng med gavlen mod nr. 47, et stort klædeskab mod køkkenet og om aftenen blev en udtrækseng trukket ud mellem skab og fodenden af dobbeltsengen, der sov min storebror.

Der var trykknapper til lyset på gangen, så det gik ud efter kort tid. Det var ikke så rart, når vi skulle benytte toiletet i kælderen, for det var ikke til at tænde i kælderen, man skulle op ved døren ud til haven/gården, og vi børn var bange for mørket i kælderen, og under den lille trappe fra kælder til døren til haven var der hul, og vi forestillede os både rotter og alt andet uhyggeligt, der kunne gemme sig der.

Tove Præstegaard, født i nr. 45 i 1943

er ikke så strengt som før i tiden. Soklerne får forskellige farver og nogle facader er blevet vandskuret eller pudset.

I 1971 blev de første lejligheder lagt sammen for at gøre hele huset til en samlet bolig. I dag er 24 ud af 30 huse sammenlagt. I et hus, hvor der i f.eks. 1940 boede 10 personer, bor der i dag måske kun en eller to.

Nørrevoldgade bliver længere

I 1916 blev Nørrevoldgade slået sammen med Havnegade, fordi det var blevet mere oplagt at kalde den travle vej langs med den østre havnekaj for Havnegade. Så 'gamle' Havnegade blev en del af Nørrevoldgade og husnumrene i 'gamle' Nørrevoldgade måtte forhøjes med 20 på den ulige og 14 på den lige side.

Gaden udjævnes

Gebhard Jensen fortæller, at i Nørrevoldgade havde alle forhaver med stakit foran. Så var der fortov og så var der yderligere en meter inden kørebanen. Stakitterne var med cementklodser. Kørebanen var lige over – nu er der jo skrå kanter. Gaden var oprindeligt meget stejlere end nu, særligt øverst mod Nørrevænget, så køretøjer havde svært ved at komme op ad bakken i snevejr. Til gengæld kunne man kælke helt ned til kulgrosserer Laurids Andersen på havnen, hvor Unicon ligger i dag. Da Transportkompagniet blev bygget på hjørnet af Tolderlundsvej i 1919, kom der meget trafik, og man skulle passe mere på.

I Nørrevoldgade ser mange af husenes

sokler underligt ujævne ud nederst mod jorden. Det er der en god forklaring på. Det havde hele tiden været meningen, at kommunen skulle overtage gaden på et tidspunkt. I 1925 ansøgte en række husejere byrådet om, at Nørrevoldgade ovenfor Tolderlundsvej måtte blive optaget som

offentlig gade. Byrådet indvilligede på den betingelse, at den stejle, nedslidte gade blev fladet ud, hvor den var højest, og sat i stand for grundejernes regning. Hver grundejer skulle betale ca. 600 kr. for arbejdet.

Så kørebanen blev sænket med op til godt 80 cm. Forhaverne blev nedlagt, arealet

Dette er det eneste billede, vi har, hvor man kan se lidt af den stejle Nørrevoldgade, før den blev sænket. Man kan også ane de to piller, der markerede skellet mellem gaderne. Gebhard Jensens postkort, før 1926.

Fra Nørrevoldgade er de tidligste billeder, vi har været heldige at finde, sjældent taget for gaden eller husenes skyld, men for at fotografere personer, den fine have eller noget andet privat. Det sætter ansigt på nogen, der har boet her, husene og gaden må vi kigge på i baggrunden.

Her er Gebhard Jensens fætter Ejnar Præstegaard som konfirmand i haven i nr. 45 i 1928. Han har lige fået sit fotoapparat. Her kan man se, hvor åbent, der har været mellem haverne.
Foto: Fam. Præstegaard.

mellem husene gjort lavere og klinkebrolagt og der blev lavet nye ekstra trappetrin. Gadens træer blev plantet og der blev sat busker yderst på fortovet.

Dette skilt sad over alle 'klosetter' i de nybyggede huse i Nørrevoldgade.

Der var grænser for, hvor meget jord man kunne fjerne fra husenes sokler, derfor fik gaden skrånende fortov ned mod den lavere kørebane. De ujævne sokler viser, hvor det oprindelige gadeniveau lå indtil 1926.

Afgravningen gik også ind over det øverste af pladsen på Nørrevænget, hvor nogle træer blev fældet og et grønt areal nedlagt. Al den afgravede jord blev kørt på som fyld på det lidt sumpede stykke neden for anlægget i Nørrevænget, hvor der ikke var bygget længere end til nr. 13.

Hvis man støder på mærkelige betonklodser, når man graver i haverne i Nørrevoldgade, stammer de nok fra dengang. Da gaden skulle graves op, tjente Gebhard og andre unge mænd nogle få ører på at grave betonklodserne fra forhaverne op for folk, der ville bruge dem selv. Klodserne blev med slid og slæb bakset ind i haverne.

I Nørrevoldgade 18–28 er haverne ganske små. Det skyldes, at Hastrup's Fabrikker i Skt Hans Gade i 1936 opkøbte ejendommen. Haverne blev skilt fra til fabriksområde og husene blev i en periode lejet ud til ansatte på Hastrup.

Nørrevænget

Nørrevænget i Odense er en dejlig oase midt i Skibhuskvarteret. Den travle forretningsgade Skibhusvej ligger parallelt med Nørrevænget. Støjen fra den megen trafik mærkes ikke i vænget. Bebyggelsen ligger omkring den lille park, der i 2012 får navnet Løveparken, hvor alle kan nyde stilheden. Legepladsen, græsplænen, de blomstrende buske og de to løver er elementer i dette anlæg.

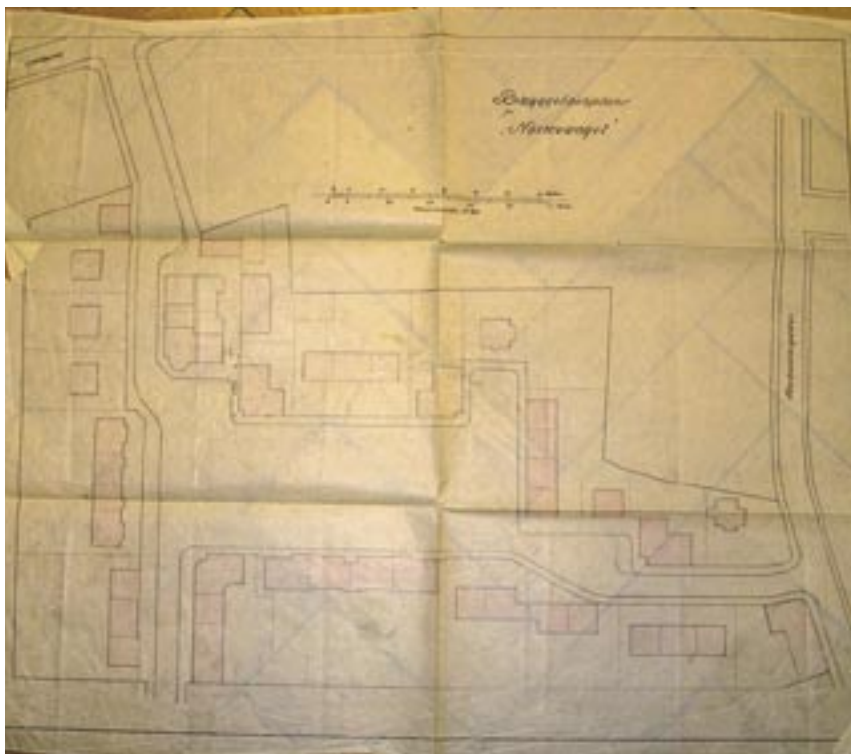
Bebyggelsen af Nørrevænget blev til på initiativ af Konsortiet Nørrevænget, senere

A/S Nørrevænget. Selskabet blev oprettet i 1913. Bestyrelsen bestod af tømrermester Jørgen Eriksen, dommerfuldmægtig Holger Hansen og murermester Niels Jeppesen. Formålet med selskabet var "drift og realisation af dets ejendomme".

Konsortiet Nørrevænget ansøgte den 21. marts 1912 Odense Byråd om tilladelse til at opføre et gadeanlæg på matr. 21 B mellem Skibhusvej, Buchwaldsgade og Skt. Hans Gade. Hensigten var at skabe et "tiltalende

Nørrevænget 1913. Pladsen er under anlæggelse, nr. 16-22, tegnet af Hjalmar Kjær, er nyopført fra 1912. Løverne våger over pladsen. Kunne de tre mænd være A/S Nørrevængets bestyrelse, der betragter deres værk?. Nr. 14, også af Hjalmar Kjær, blev først opført året efter. Derfor kan man i baggrunden se huse i Buchwaldsgade, bl.a. gartneren ved søen, som solgte grøntsager. Foto: Østifternes Kreditforening, Odense Bys Museer.

Plan over Nørrevænget.
Udateret. Odense Stadsarkiv.

boligkvarter". En bebyggelsesplan viser grupper af sammenbyggede huse i et bugtet vænge omkring en plads. I ansøgningen var der tænkt over vejbelægning, kloakering, gasledninger, ophængte elledninger og en

Der har aldrig været noget rigtig samling på dem, der boede her, der var meget få, der snakkede over hækken. Hvis deres naboer lige mødtes, så var den ene jo værkfører, og den anden var pensioneret snedker, der var ikke noget ... og de andre der hen ad, de var højere, så der var heller ikke noget. Folk sad aldrig i forhaverne, de var kun til roser... Og så var der små hække med buksbom. Der var betonkanter, hvori der var jernpinde, der kunne holde ståltråden, så vi unger

gas-gadelygte. Husene tænktes opført i løbet af to år. Tilladelsen blev givet med få ændringer, og i 1914 er der flyttet 105 beboere ind i Nørrevænget. Blandt dem er der ingen almindelige arbejdere. Se side 20.

Det var Odensearkitekten Hjalmar Kjær, der stod for udformningen af Nørrevænget. Han fik her mulighed for at skabe en 'haveby', en ny meget omtalt måde at planlægge en bydel på. Det gik forenklet set ud på at koble det bedste fra land og by ved: sunde, lyse boliger, god kloakering, frisk luft og rent vand, indkøbsmuligheder og arbejdspladser i nærheden og fælles grønne områder.

Husene

En haveby kan bygges i alle stilarter, så det var et udtryk for Hjalmar Kjærs smag, at Nørrevængets ældste huse blev bygget i den engelske stil, som var en af tidens modetendenser inden for arkitektur. Gedigne, behagelige huse, hvor form og (lokale) materialer passer sammen.

Han tegnede i begyndelsen næsten alle husene i Nørrevænget. De blev bygget i to eller tre etager med høje tage. Rundt om pladsen var de sammenbyggede grupper af huse symmetriske helheder, ligesom anlæg-

ikke kunne løbe ind. Det var der selvfølgelig ingen, der havde turdet den gang, men alle havde sådan et stativ udenfor.

Der skulle være ordentligt. Alle fortove blev fejret og revet om lørdagen og dem, der var i forretning, gjorde det om søndagen. Der var ikke nogen rendestene, der flød, som de gør i dag. Der var også en overgang, hvor kommunen fejede og ordnede rendesten.

Gebhard Jensen.

I alle husene boede mange mennesker. I Nørrevænget 14 boede seks familier, heriblandt hr. Ravnssted, pensioneret politibetjent. Vi skulle sørme ikke stoppe på fortovet foran hans hus, for så kom han ud og bad os om at forsvinde. Jeg var rædselsslagen, når jeg mandag eftermiddag var nødt til at gå forbi naboen i nr. 11. Her boede Hr. og Fru Weitlev med deres store og bidske schæferhund, som altid lå på trappen foran deres hus. Hunden fløj med åbent gebis på alle. Som hund – så herre. Hr. Weitlev skældte altid ud fra "sit" fortov, når der var børn på græsset i anlægget.

I Nørrevænget 22 stuen boede hr. Danøe. Han var nøjagtig ligesom Weitlev og Ravnssted. De legede politibetjente og skældte ud på os børn. De var meget obs på anlægget. Græsset måtte ikke betrædes, og hele anlægget var tilsået med græs, selv bunkereren, som vi om vinteren brugte til kælkning fra toppen, og ved siden af "nedgangen" til beskyttelsesrummet, (som var bygget under krigen og senere brugt som ostelager til "den hellige købmand" ved Skt. Hans Gade) kunne vi gå op på toppen med vores kælke. Hvor var det skønne tider for rigtig mange børn og voksne, som alle overhørte de sure voksnes klager. Jeg gjorde det også, for vi havde det sjovt, og jeg måtte godt for mine forældre.

Hvor har jeg dog hørt på de tre mænds råben op mange gange. Det skete også, at de virkelig gjorde noget ud af det, og sendte opsynsmanden, Kaptajn Klo, som manglede sin ene hånd, på knallert ud til os børn. Den stakkels mand løb efter et barn rundt om anlægget, og han havde ingen chance for at få fat i vedkommende. Gad vidst, om han løb langsomt med vilje!

Conny Johansen, Nørrevænget

Af byggesagerne fremgår det, at Hjalmar Kjær tegnede de fleste af husene om pladsen i Nørrevænget. For nr. 28-30 er sagerne væk. De to huse kunne måske også være tegnet af Hjalmar Kjær's hånd. Kilde: Byggesager, Odense Stadsarkiv.

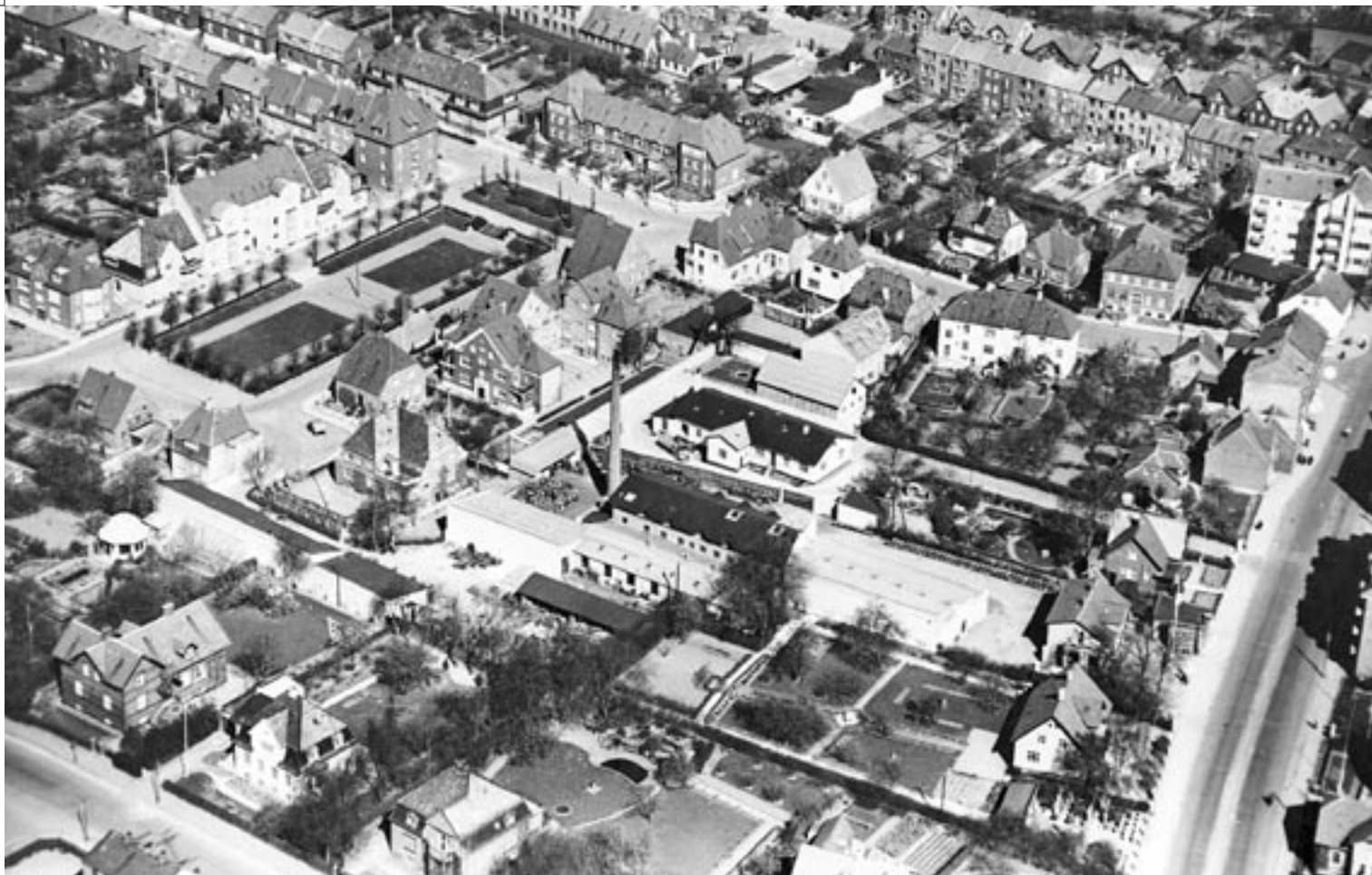
get havde en symmetrisk akse på langs ned over trappen med løverne.

Ved pladsen er de sammenbyggede grupper af huse og enkeltvillaerne alle forskellige fra de øvrige i udformning, men samlet danner bygninger og anlæg et hele. Der er mange forskellige detaljer: portaler, indgangspartier med søjler, altaner, bindingsværk, vaser, kugler og meget mere. Anlægget og husene har skullet både imponere og fornøje - man kan finde ro i smukke omgivelser, bo i dejlige huse og samtidig opleve en masse ved at se sig rundt.

På stykket af Nørrevænget op imod Skibhusvej fulgte bebyggelsen ikke den

Loftrise fra hus i Nørrevænget. Foto: Anders Boye

Luftfoto 1955. Omgivelserne har trængt sig på, bl.a. da Thrige på Tolderlundsvej anlagde den larmende kraftcentral i 1916, og Normalfabrikken, som blokerede det lange kig fra toppen af pladsen, i 1920. Der opstod også flere mindre virksomheder mellem Nørrevænget og Skibhusvej.

Her kan man se de mange mindre virksomheder, der lå mellem Skibhusvej og Nørrevænget og det hvide dobbelthus i Nørrevænget, der ligesom villaerne langs Skibhusvej blev revet ned i forbindelse med boligbyggeri og anlæggelsen af Skibhustorvet og tilhørende p-pladser. Bemærk bryggeriet med den høje skorsten midt i billedet. Foto E. Christoffersen. Odense Bys Museer.

plan, Hjalmar Kjær oprindeligt havde tænkt sig, for køberne af grundene bestemte husets beliggenhed og udseende. Derfor er der et mindre samlet præg over vængestykket mod Skibhusvej. Det gælder også for det nederste stykke af pladsen, hvor der først kunne bygges, efter at der var blevet fyldt op i 1926. De røde huse fra 1929-30 ned mod Buchwaldsgade kan være planlagt sammen.

Indvendigt i husene blev der også gjort meget ud af det i Nørrevænget. Mange har stuk, paneler og andre fine detaljer. Ligesom i Nørrevoldgade var der indlagt vand og gas. Men i Nørrevænget var toiletterne flere ste-

der installeret forbindelse med lejlighederne, ikke bare i kælderen. Også i Nørrevænget var det først i 1970'erne, at folk rigtigt begyndte at modernisere og indrette badeværelser. Der er også lagt lejligheder sammen, men ikke i så høj grad som i Nørrevoldgade. Til gengæld er der i flere ejendomme indrettet lejligheder på lofterne under de høje tage. I Nørrevænget er der også en del, der har skiftet vinduer, men også nogen, der har bevaret de oprindelige rammer, endda med gammelt, ujævnt glas.

I de ældre byggesager ligger der tryk af fine arkitekttegninger af mange af husene. Men nogle huse findes der faktisk intet om. Vi kan ikke gennemgå hvert hus her, i stedet bliver der arbejdet på at lave en registrant for området.

Pladsen

I begyndelsen var der bedre sammenhæng mellem de øverste hjørner på pladsen, fordi man kunne gå tværs over lige oven for løverne. Pladsen blev lagt om i 1926, da grund-ejerne i Nørrevænget ønskede at blive of-fentlig gade samtidig med Nørrevoldgade.

Stadsingeniøren henstillede i den forbindelse til kommunen, at anlægget ikke måtte blive bebygget, som ejeren, Fyens Disconto-kasse åbenbart ellers havde haft til hensigt. Det kan vi være meget glade for i dag.

Løverne

Der findes en anden haveby i Odense, det er Gerthasminde, som blev planlagt af Hjalmar Kjærs kollega Anton Rosen. Han havde rejst og studeret havebyer. De to arkitekter var på samme landsudstilling i Århus i 1909. Her havde Rosen en havebrugspavillon, og ved den lå en løve magen til dem, der kom til at ligge på pladsen. Det var måske her, Hjalmar

Hvad kigger løven på? Fra venstre ses Nørrevænget 19-23, Odense Frimurer Stiftelse, tegnet af Hjalmar Kjær, nr. 17 og dernæst entreprenørens stalde ved siden af nr 13.

Nørrevænget er blevet fotograferet og udkommet på postkort fra det var nyopført. Det viser, at pladsen og husene helt fra begyndelsen blev oplevet som noget særligt og værd at fremhæve og forevige. Det er tydeligvis husene, der er i fokus, der er nærmest ingen mennesker på billederne. Odense Bys Museer.

Kjær fandt ud af, at sådan en ville han bruge på et tidspunkt?

Det var meningen, at pladsen skulle være et grønt samlingspunkt og åndehul, men sådan har det ikke altid fået lov at være. Vi kan i de personlige beretninger læse, at visse beboere igennem årtier har vogtet nidkært over pladsen og plænerne, som IKKE måtte betrædes.

Senere blev der lavet legeplads og opstillet flere bænke, og græsset måtte bruges til at lege og sole sig på. I en årrække mødtes gadernes børn næsten hver aften især forår og efterår og spillede rundbold eller legede

Her ser man Nørrevænget 39 og 37 og hen mod pladsen. Et udsnit af dette billedet kan ses på side 9, hvor man kan ane de to piller, der markerede skellet mellem gaderne. Gebhard Jensens postkort, før 1926.

Gebhard fortæller: Der stod et dejligt pæretræ overfor ham, det blev fældet, da Nørrevænget gik fra at være privat til kommunens. Der stod fire høje popler der, hvor der nu er asfalteret legeplads, der var på et tidspunkt et stort rundt bed med buske med røde grene og hvide bær, der legede de unge. Man kunne gå igennem foroven på pladsen, det var meget bedre den gang. På et tidspunkt stod der fine blomsterkasser ved indgangen nede midt på. Der er nogle træer på billederne, som blev plantet i foråret 1918, for der havde Gebhard spansk syge, og hans mor tog ham hen til vinduet, så han kunne se på dem, der gravede træer ned. Der ikke bygget nedenfor pladsen på, man kan se ned til Thrige. Der holder kun en bil i hele gaden. Billedet må være taget mellem 1920 og 1928. Gebhard Jensen, eget postkort.

skjul. De er store nu, men heldigvis er der i de seneste år igen flyttet mange familier med mindre børn til begge gader. Det lover godt for livet i Løveparken...

Kæde over vejen

Nørrevængets huse skulle have deres egne gadenumre. Og for at det også kunne gælde for stykket mod Nørrevoldgade fremhævede Stadsingeniøren, at adskillelsen mellem de to gader skulle markeres tydeligt. Det blev gjort med en buet halvmur ud fra muren ved Nørrevænget nr. 65 og det samme overfor fra siden af trappen ved nr. 30 ud til fortovsfliserne. På den anden side af fliserne stod en 1x1 m. bred pille med en kugle på toppen på hver side af gaden.

Det er måske erindringer om denne afgrænsning, der senere fik placeret Nørrevoldgade ude i landsognet. Nogen mener, at der har været en kæde over gaden. Det kan Gebhard Jensen dog ikke huske, men der stod et skilt: ARBEJDSKØRSEL I NØRREVÆNGET FORBUDT.

Søen og det grønne område

Gebhard Jensen fortæller fra han var dreng: Der var adgang ned til 'Thrige Dam', nu kalder de den vist Nordsøen, det plørehul - dengang var søen tre gange så lang; der legede børnene og stod på skøjter om vinteren.

Søen frøs aldrig helt til i den ene ende, fordi Thrige havde afkøler fra sit elværk. Det gik under gaden og op i et højt afkølingstårn af træ ude i dammen. Sukkerkogeriet havde et mæge til. Der var mange vand-snegle, fordi vandet ikke frøs til og mange skovsnegle, fordi der var så sumpet omkring søen. Der voksede piletræer.

Beboerne mod søen i Nørrevoldgade kunne i en periode leje de 10-15 meter jord neden for deres egen have til bl.a. køkkenhaver og hønsehuse. Der var en, der havde haner, mest til udstilling, og et par ænder, der svømmede rundt. Drengene havde jo været vant til at kunne gå rundt om dammen, men så flyttede han ind og satte hegn op ud i deres dam.

Først væltede drengene hegnene, det var jo deres dam, de skulle jo lege og gå rundt. Så kom han efter dem. De holdt op med at ødelægge hegnene, det turde de ikke, for så ville han gå til deres forældre. Så kunne de ligeså godt stoppe.

Thrige købte på et tidspunkt det grønne område og søen. Fra 1909 brugte Thrige vand fra søen til at køle fabrikkens maskiner. Vandet blev suget fra søen i et rør under Buchwalds-

Billedet fra vinteren 1935-36 viser, hvor stor søen var, før den i 1963 blev fyldt op til bilparkeringsplads for Thrige. Næsten tre gange så stor som nu. I baggrunden ses fra venstre Thriges Normalfabrik fra 1920. I det lille hus foran med sne på taget boede en gartner, der solgte bl.a. jordbær og kartofler, som han dyrkede på grunden mellem søen og Nørrevænget.

Den høje skorsten og det næste hus til højre er Thriges Elværk, opført 1916. Det leverede strøm til fabrikken og Sct. Hans Landsogn. Den høje pæl forrest til højre bærer elledningen til landsognet, den gik langs søen og op mellem Nørrevoldgade 45-47 og 42-44. De høje beboelsesejendommene på Buchwaldsgade og Tolderlundsvej blev opført 1897 - 1913. Foto fra vinteren 1935-36: Fam. Præstegaard.

Thriges børnehave blev indviet i 1947 – billedet er taget d. 8.11.1947.

Børnehaven var Oden-sens anden fabriksbørnehave. Den var indrettet i en af statens træbaracker i Nørrevænget lige over for fabrikken i Buchwaldsgade.

På billedet ses et af børnehavens opholdsrum. Til højre ses børnehaveleder Frk. Inger Møller.

Foto: Fyens Stiftstidendes Pressefotosamling, Odense Stadsarkiv.

gade. Det varme returvand løb tilbage under gaden og blev sprøjtet op i luften i et højt træ-tårn for at afkøles, før det plaskede ned i søen igen. Senere løb det tilbage over gaden af en træslidske. Nogle af beboerne i Nørrevænget var utilfredse med plaskeriet.

Thrige brugte grunden mod Nørrevænget til 'cykelstalde'. I 1936-37 var der plads til 344 cykler og 5 motorcykler. I takt med, at virksomheden voksede, byggedes der flere cykelstalde, i 1956 var der plads til 2010 cykler og 183 motorcykler!

I 1963 var de ansatte begyndt at have råd til biler, så over halvdelen af søen blev fyldt op med jord fra Thriges store byggeri på Skibhusvej og der blev anlagt 333 p-pladser til biler.

For at tiltrække kvindelig arbejdskraft, anlagde Thrige i 1947 børnehaven i en barak der, hvor der nu står et stort kastanjetræ. Her øvede Thriges orkester om aftenen. I 1956

Conny Johansen fortæller fra nr. 5: Når jeg åndede på en rude, kom der et lille kighul, så jeg kunne se ned på vejen, hvilket var væsentligt, for der skete rigtigt meget – ud over at vinke til Far, som skulle på arbejde.

Jeg boede nemlig lige overfor Thriges cykelparkering, som var næsten lige så stor som Nørrevænget nr. 6 - 8 -10.

Der var overdækkede cykelskure overalt, for Thrige sørgede godt for sine ansatte. For enden af cykelskurene havde de børnehaven med "stor" legeplads ud mod vejen. Børnehaven var omkranset af hvidmalet træækværk, hvor stolperne havde en plade ovenpå, som beskyttelse mod vejr og vind. Hvor var det dog dejligt at lave balancegang på hele rækværket! Hvis man var ved at falde, kunne man igen finde balancen stående på d et ene ben på den lille plade.

Thrige var "foregangsfabrik", og hvis de ville holde på deres gode og stabile kvindelige arbejdere, måtte de sørge for, at børnene kunne blive passet på tilfredsstillende måde.

Det var nu meget sjovere året rundt at stå i vinduet og se / høre; når fyraftensfløjten lød klokken 16.00. Folk stod på spring inden for Thriges port. Ved første lyd væltede arbejderne ud, løb over til deres cykler og sprintede ud gennem portene i det høje grønne rækværk, som omkransede cykelskurene.

flyttede børnehaven over til "Tolderlunden" og barakken blev ombygget til kantine til Thriges ansatte med 29 borde og 116 siddepladser. 1976 blev bygningen revet ned.

Søen og området i dag

Thrige solgte jorden til kommunen og søområdet blev udlagt til erhvervsområde. Sådan gik det heldigvis ikke, for i 1985 blev der planlagt ældreboliger ved søen. Naboerne omkring grunden fik ændret placeringen, så byggeriet blev rykket tættere mod søen. Derved kom de nye huse til at genere mindre mht. til skygge og indkig.

Herefter blev det grønne område anlagt med nøddebuske, roser, bænke og en nu nedlagt legeplads og stor bålplads. Området bliver flittigt brugt af bl.a. børnehaven Tolderlunden og er sports- og legeplads for Friskolen Odense og en masse hundeluffere. Og nogle vintre kan vi stadig løbe på skøjter på "Nørredammen".

Beboerne fra Nørrevoldgade og senere også Nørrevænget holdt gennem mange år store Sankthansaftner ved søen. Folk kom med brænde og børnene lavede heks. Vi havde borde og stole og mad og drikke med til årets chance for at møde hinanden. Der blev spillet rundbold af store og små, inden bålet blev tændt.

Et år, hvor bålet var mange meter højt, blev det kraftigt blæsevejr, heldigvis i retning væk fra buskene. Vi stod og sang oven for bålet for at undgå røgen. Et heftigt vindstød blæste en sky af gløder over mod vores dækkede borde. Et øjeblik efter var der ild i duge, jakker, tæpper. Alle tog det dog med højt humør. Ligesom det år, det blev voldsomt regnvejr midt i det hele. Der satte vi os under bordene og fortsatte festen. Bålpladsen findes ikke mere, men man må stadig brænde bål ved søen den ene aften om året.

Nørredammen juli 2012. Foto: Mette P. Hertz.

Stemning fra Sankthansaften 2010. I baggrunden ses boligerne fra 1985. Foto: Anders Boye.

and i Haand"

156

Nørrevoldgade

	M (Al) — 282 Beboere — St Hans Sogn — I. Valgkreds
	Tølfabrikvej
	3 (21 a f) (*) Murermester J. Larsen
	1 Laursen J., Uldhandler
	5 (21 b l) s Jensen J., Maskinkonstruktør
	1 Jonhø H C., Arbejd
	7 (21 b m) s Hansen R M., Sønand
	1 Andersen J M., Chauffør
	9 (21 b n) s Holm A J O., Stenstrykker
	1 Andersen F K., Arbejd
	11 (21 b o) s Munketo N A H., Litograf
	1 Petersen H A., Laker
	13 (21 b p) s Jensen J. M., Pakemester
	1 Lund J C., Formand
	15 (21 b q) s Jørgensen A., Telefonarb
	1 Brutho A., Telefonarb
	17 (21 b r) s Christensen N P., Postar
	1 Andersen A P., Overpostar
	19 (21 b s) s Andersen J., Snekker
	1 Bech W W., Lagerforvalter
	21 (21 b t) s Jørgensen C J., Maskinarb
	1 Rasmussen H., Viktualiehdl
	23 (21 b u) s Nielsen H M H E., Fosmer
	1 Nielsen J P K., Stølmager
	25 (21 b v) s Axelisen M P., Arbejd
	1 Holst L C., Styrrmand
	27 (21 b x) s Polke G O., Vinklyper
	1 Ertner C., Akvisitor
	29 (21 b y) s Clausen C M., Væver
	1 Larsen O., Lokomotivfyrbøder
	Tølfabrikvej
	4 (21 a t) s Petersen A V., Ledvogter
	1 Schmidt A P., Postar
	6 (21 a v) s Petersen K V., Slagter
	1 Søderlund C A., Malermester
	8 (21 a x) s Rasmussen R P., Maskinarb
	1 Graæk E H D., Detaillist
	10 (21 a y) s Christensen J., Snekker
	1 Swannberg H., Montør
	12 (21 a z) s Christensen Th J., Telefonarb
	1 Worn A N., cand pharm
	14 (21 a ø) s Rasmussen L., Lagerarbejder
	1 Fahnøe E., Kølner
	16 (21 a e) s Petersen J V., Typograf
	1 Theustein V., Maskinarb
	18 (21 b a) s Huus J C., Arbejd
	1 Hansen S., Postar
	20 (21 b b) s Dahl J A M., Maskinstrykker
	1 Andersen A P D J., Snekker
	22 (21 b c) s Bern M H., Konservermester
	1 Ottosen H D., Maskinarb
	24 (21 b d) s Christiansen J P., Snekker
	1 Hansen H J., Vognmand
	26 (21 b e) s Pedersen P C., Bud
	1 Petersen J I., Slagter
	28 (21 b f) s Madsen J., Cigararb
	1 Hansen J., Møller
	30 (21 b g) s Jonhø H C., Arbejd

Den østlige del af Nørrevoldgade havde været beboet siden 1912.

I begyndelsen af 1913 var der kun ét beboet hus i Nørrevænget. Vejviseren for Odense By fra 1914 viser, hvem der nu boede i de to gader. Det er familiens 'overhoved', der står angivet med titel. Husnumrene stemmer ikke med de nuværende. For at finde sit hus, skal man forhøje numrene med 20 på den ulige og 14 på den lige side af gaden.

Den 27. maj 1918 solgte Byggeforeningen Tølfabriklunden husene i Nørrevoldgade til lejerne. Nørrevængets lejere kunne købe lejlighederne af A/S Nørrevænget fra 1917. Historiens Hus.

Statsanerkendelse

1 Hansen A K., Postar
32 (21 b h) s Nissen A., Arbejd
1 Hansen N D., Arbejd
34 (21 b i) s Johansen H F., Arbejd
1 Hansen O V., Telefonarbejder
36 (21 b k) s Pedersen J J., Telefonbedstefører
1 Christensen C M., Trædrejer

Nørrevænget

M (Al) — 105 Beboere —
St Hans Sogn — I. Valgkreds

15 (21 b ø) Ostlund S., Entreprenør
33 () I Andersen T A., Håndelsrejsende
47 () Mürer W H., Fuldmægtig
53 (21 c g) (*Installatør A G Andersen)
s Nielsen M C., Billedkærer.
1 Heinsen A H., Slagtemester
55 (21 c f) (*A/S Nørrevænget)
s Johansen R., Detaillist
57 (21 c e) (*A/S Nørrevænget)
s Brandt J S., Maskinmester
59 (21 c d) (*A/S Nørrevænget)
s Knudsen A., Tomer
1 Nielsen N P., Købmand
61 (21 c c) (*A/S Nørrevænget)
s Vestervig M C M N., Berider
63 (21 a b) (*A/S Nørrevænget)
s Knudsen S K., Enke
s Knudsen N., Agent
s Hassen H J., Cigaandler
1 Christiansen P A O., Isakvæmmer
1 Bertelsen J., Kølner
65 (21 c a) (*A/S Nørrevænget)
s Petersen P., Rejsende
1 Jacobsen M P G S., Konstruktor

16 (21 c p) (*A/S Nørrevænget)
s Larsen N V H West., Overinspektør
1 Kohn A J K., Politibetjent
18 (21 c o) (*A/S Nørrevænget)
s Bauer J D., Partikulær
20 (21 c n) (*A/S Nørrevænget)
22 (21 c m) (*A/S Nørrevænget)
s Rander F C., Toldkontrolør
1 Nedergaard H N., Disponent
24 (21 c i) (*A/S Nørrevænget)
s Johansen J K., Slagter
1 Hansen C J., Gaardtejer
1 Henriksen, F M., Postkontrollør
26 (21 c k) (*A/S Nørrevænget)
s Meinert A., Fabrikformand
1 Krieg H., Fabrikformand
28 (21 c j) (*A/S Nørrevænget)
1 Madsen C S., Købmand
30 (21 c h) (*A/S Nørrevænget)
s Meyer V., Ingeniør
1 Lynggaard A V., Lokomotivfyrbøder

Livet i gaderne

Hvordan har livet været i kvarteret, hvordan har det været at bo her? Vi har talt med nogle, der har boet eller bor her næsten hele den tid, vores gader har eksisteret.

Gebhard Jensen

er måske den eneste, der stadig kan fortælle om den tidligste periode her. I 1915 flyttede Gebhard Jensen som toårig til Nørrevænget 26 med sine forældre og tre ældre søskende. Her drev hans forældre ismejeriudsalg i syv år. Der var mange børn i gaderne. De gik, ligesom i dag, på mange forskellige skoler, men drengene legede sammen alle sammen. Allermest ved søen. De kunne kælke helt ned til havnen, når der var sne, og de cyklede dernede mellem togskinnerne i et mylder af hestevogne, lastbiler og tog.

Gebhards to fætre boede i Nørrevoldgade 45. De fik centralvarme tidligt, så der lå bunker af kul til at fyre med op ad væggene i kælderen. Når fætrene kom i ugens bad om lørdagen, kom Gebhard tit med i baljen.

Fra 1922 drev hans forældre købmandsbutik i Nørrevænget 35. Der var leben i huset, for oven på havde ejeren pensionat, hvor arbejderne fra Thrige kom og spiste om dagen, og om aftenen kom de fra 'Stålen' og andre fabrikker. Ejerens kone lavede mad i et lille, beskidt køkken.

I 1927 flyttede Gebhards familie til slagterforretningen overfor i nr. 24 og åbnede købmandsforretning der. Også her boede de i en lejlighed bag butikken. Nu lå der to

Einar og Olaf Præstegaard. ca. 1919.
Foto: Fam. Præstegaard.

købmænd på pladsen og en nede på hjørnet af Buchwaldsgade, en midt i Nørrevoldgade, en på hjørnet af Tolderlundsvej. Der lå der også en skibsprovantering, bager og en

Gebhards mor i deres første købmandsforretning i Nørrevænget 35. Privatfoto.

1927. Åbning af den nye købmandsforretning i Nørrevænget 24. Det er dagen efter Gebhards konfirmation, så han har det fine tøj på under kitlen. Til venstre Gebhards mor og til højre hans søster.

Nørrevænget 5 en grøntforretning .

Der var også mange virksomheder. Helt tæt på lå der bl.a. sodavandsfabrik i nr. 27 og entreprenør Østlund havde stald til sine 3-6 hestespand ved boligen i nr. 15. Det var i øvrigt ham, der stod for det store arbejde med at sænke og istandsætte gaderne.

Nede ad Nørrevoldgade var der bl.a. smedje, kaffebrænderi, Transportkompagniet, skomager og rulleforretning og lidt senere renseri.

Gebhard hjalp til i forretningen og overtog den i 1937. En dygtig, ny dame i butikken blev hans kone og forældrene flyttede til Nørrevænget 13.

Gebhard fortæller; at folk før i tiden ikke havde så meget med hinanden at gøre, nogle følte sig endda bedre end andre, og der var forskel på folk i Nørrevoldgade og Nørrevænget, de sidste var lige en tand højere i uddannelse og erhverv. Dem fra Sankt Hans Landsogn havde man slet ikke noget at gøre med, de kom ikke hos ham, men havde deres egne butikker på Skibhusvej.

Gebhard måtte lukke forretningen sidst i 1960'erne, da konkurrencen blev for hård fra de nye, moderne supermarkeder. Siden arbejdede han bl.a. på Lindø. Han har nu boet i Nørrevænget i 97 år. Han fortæller om gaderne og mange andre ting, f.eks. om, da han fra toppen af masten på sin onkels skonnert så havnen brænde i juli 1925. Vi arbejder

slagter, hvor der hang dyrekroppe under loftet, og som folk stod i kø til, fordi han var large med at veje af. Hvor 'Corner' nu ligger, var der både en bager og en beværtning, og man kunne købe grøntsager ved søen. Og i

Gebhard foran forretningen Nørrevænget 24, der er pyntet op til jul. Gebhard Jensens postkort.

Gebhard Jensen, 8. juli 2012. Foto: Mette P. Hertz.

sammen med Gebhard på at bevare hans historier for eftertiden.

Inge Lindholm

blev født i Nørrevoldgade 36 i 1939 og boede her i 11 år. Hun og hendes familie boede til leje på første sal, med håndvask og toilet i kælderen og en kachelovn i hver lejlighed. De havde ikke adgang til haven, men de havde kolonihave. Hendes far kørte fragt for en vognmand, og hendes mor blev hjemmegående med snart tre små børn. Kvinderne i gaden havde ikke meget at gøre med hinanden, deres dag gik med børn og hus. Men børnene legede sammen og tog sommetider på udflugt med mælk og madpakke til søn.

Der boede en dame overfor, som syede tøj for dem. Hun satte en avis i vinduet, når de skulle komme over og prøve. Der var kommet isenkræmmer på hjørnet af Skibhusvej, og vognmanden fra gaden var blevet verdensmester i boksning.

Inge fortæller, at tyskerne havde sat et stort plankeværk på tværs i haven, fordi de havde beslåglagt den bagerste del af haverne mod Skt. Hans Gade. Der opbevarede de gasflasker eller trykluftbeholdere, som blev lavet på en fabrik. Inge sad oppe i vinduet og kiggede over til tyskerne, det var uhyggeligt, og hvis hun med familien kom hjem efter kl. 22, rettede tyskerne projektører mod dem fra haven. En gang kom tyskerne og tog hendes far med. Han blev stillet op af en væg – hvor han skulle stå med hænderne oppe – og vidste ikke, hvad de ville gøre med ham.

Han var helt grøn i hovedet af udmattelse, da han kom hjem.

Nørrevoldgade 28. Her med kælderindgang til rulleforretning eller skomager 1930. Bemærk beplantningen. Foto: Østifternes Kreditforening, Odense Bys Museer.

I haven bag Nørrevænget 5 blev der opført et stort drivhus til at dyrke grøntsager i. De skulle sælges fra Frugtlageret. Senere blev butikken brugt til andre formål, f.eks. lysestøbning. Derefter flyttede Thriges Funktionærs Indkøbsforening ind med mange billige varer. Funktionærerne gik fra fabrikken til Nørrevænget for at spise deres medbragte madpakker, og så kunne de lige smutte ind og handle på den anden side af vejen i Indkøbsforeningen. Odense Bys Museer.

Tove Præstegaard

Forældrene flyttede under krigen hjem til hendes far, Ejnar Præstegaards, forældre i Nørrevoldgade 45, så de to familier kunne lave mad sammen. Bedstefaderen, Marius, kunne nemlig skaffe brændsel fra sit arbejde. Tove blev født i huset i 1943. Når der var luftalarm, tog forældrene vuggen mellem sig og løb over til genboerne for at hygge sig i festligt lag.

Tove husker ting fra børnelivet som brødkuskens hestespand, der står og gumler foran Gebhards butik. Da Toves familie flyttede i 1951, overtog hendes faster med familie lejligheden. Marius Præstegaard boede i huset fra 1917 – 1974.

Conny Johansen

Har boet i Nørrevænget 5 fra 1953 og det meste af sit liv. Hun tager os med en tur rundt i Nørrevænget i starten af 1960'erne:

I vores hjem og alle de andre ejendomme boede der mange mennesker, selvom der altid var roligt i ejendommen. Hos os boede i stueetagen en familie med et barn, de lejede en to-værelseslejlighed. I det sidste værelse i stueplan boede frøken Møller, som havde adgang til sit værelse via verandadøren i gården. I værelset havde hun håndvask. I gulvet i var der en lem, så hun kunne gå ad en trappe til kælderen, hvor hun havde et rum med gasblus. Hun havde også wc i kælderen. Vi boede på første sal. På 2. sal boede et ægtepar, som støbte lys, de lejede "forretningen" til deres lysestøbning.

Nørrevænget var efter forlydende et

Kirkens Korshærs børnehave åbnede i Nørrevænget 15 - 17 i 1962. Foto: Fyens Stiftstidendes Pressefotosamling, Odense Stadsarkiv.

kvartier for funktionærer. Ingen af mine forældre var funktionærer, heller ikke nogen af lejerne. I Nr. 16 boede der, ud over en politibetjent, en familie, hvor faderen var havnearbejder. I nr. 22 boede direktør Vagn Petersen i stueetagen. Han var en flink, naturlig mand – selvom han havde hele områdets eneste Mercedes.

Nørrevænget var naturligt skilt mellem købmand Gebard og købmand Nielsen på hvert gadehjørne. Der lå også købmænd på hjørnet af Buchwaldsgade og Tolderlundsvvej. Hvis der skete noget presserende rundt omkring i familierne – meget sjældent, for det var dyrt – så ringede de til købmand Nielsen, som så løb som ilbud – også hjem til os – hvorefter mor løb til telefonen i købmandsforretningen.

På 2. sal overfor købmanden boede børnene Ann og Ole. De var noget frækkere end os, så vi holdt os lidt på afstand, men legede sommetider med dem. Ole havde alt sit legetøj under og bag en lænestol i stuen. Mod Skibhusvej i det hvide hus nr. 41, hvor indkørslen til Skibhustorvet nu er, boede familien Smith med sønnen Henning, som jeg gik i klasse med. Overfor dem lå KFUK, som havde søndagsskole; de lavede også noget for pigerne en aften om ugen med håndarbejde, salmer og hygge. Det var frivillige kvinder fra området, som lavede de aftener. Pigespejderne holdt også til i lokalerne. I nr. 47-49 var der på et tidspunkt Shelltank.

På hjørnet i nr. 35 ved Løveparken boede Karen og Anne Marie, hvis far var sømand og væk hjemmefra i længere perioder. Thøger Larsen, lærer på Sct. Hans Skole, med hustru og datter Elisabeth, boede på næste hjørne i nr. 25. Dernæst lå "Frimurerboligerne" tilgænet enker af frimurere, hvor de kunne bo,

Facadetegning til Nørrevænget 41. Bygningen blev revet ned for at give plads til indkørsel til erhvervsbygninger. Odense Stadsarkiv.

hvis deres mænd døde før dem. Der boede og bor rigtig mange mennesker. På hjørnet i nr. 17 boede en toldbetjent, og senere hans datter.

Der var kolonihaver og åbent rum til himlen fra begge sider af min bolig. Der var nogle som ville gøre området til et sted, hvor kun bedrebemidlede familier boede. Og man kunne måske ikke have en lejlighed i kvartieret, hvis man ikke havde en fast indkomst; men vi havde dejlige, lille runde frk. Møller boende til leje, og hun gik ikke på arbejde.

Bent Ertmann

flyttede til Nørrevoldgade 59 fra Nordjylland som treårig i 1959. Hans far havde fået læreplads på Thrige og huset kostede 28.000 kr.

Gaden var på det tidspunkt et rigtig

arbejderkvarter, tonen var rå, og Bent fik tæv af de større drenge. De troede han var tysker, fordi han ikke talte fynsk. Nu var det et mejeri, der havde staldene i Nørrevænget, og Bent fik lov at køre med mælkekusken.

I Nørrevænget boede de fine. Omkring søen var der nærmest skov og op mod Nørrevoldgade var der haver. Også han husker skøjtøbet om vinteren og det varme vand fra Thrige. Bent købte nr. 42, og nu er hans datter og barnebarn ved at overtage huset, fjerde generation i gaden.

Kirsten Larsen

Uddrag af 'Livet i Nørrevoldgade nr.36 perioden 1976 -2012'

De første år i kollektiv

Nørrevoldgade nr. 36 ligger midt i gaden ned mod havnen. Min far købte huset i 1976, hvor det var godkendt som enfamilieshus. Gaden var på det tidspunkt præget af ældre arbejderfamilier. Kvarteret blev kaldt for sutskokvarteret, og mange arbejdede hos enten Thrige Titan, på Fynsværket eller Lindø. Nørrebro var ved at blive kondemneret, og apoteket derfra blev flyttet op ved Brugsen på Skibhusvej. Den havde alle mulige gode butikker, bl.a. boghandel og isenkræmmer, man kunne få stort set alt. I Nørrevoldgade var der ingen butikker. Der lå et kafferisteri ned mod havnen, og i hver sin ende var der et værtshus. Ved Skibhusvej lå Corner og ved Tolderlundsvej lå Restaurant Vikingen på hjørnet modsat Skibssmedien.

Min bror og jeg lejede huset af min far de første fem år sammen med tre andre studerende. Det vakte opsigt i gaden med en gruppe unge, der kom og boede i kollektiv, som jo repræsenterede nye tider. Min

hund Larsen var medvirkende til, at vi hurtigt kom i snak med mange af de gamle, som var nysgerrige over for vores boform. De kunne godt lide os og den måde, vi tog os af huset og hinanden på. Jeg nød mine lange ture med hunden. Der var hybenroser langs fortovet og på havnen var der liv, der blev bl.a. sejlet med kul og korn, så vidt jeg husker det.

Det var et herligt ungdomsliv. Vi var glade for, at min far hjalp os til at få et godt sted at bo, mens vi studerede. Huset var fuldt af muligheder, vi satte i stand og indrettede et orange badeværelse i kælderens. Og vi nød haven, hvor vi lagde kartofler og dyrkede grøntsager. Vi gik aldrig på Corner. Man kom typisk enten det ene eller det andet sted. Dog var der nogle af de gamle arbejdere, som i adskillige år er slingret op og ned ad gaden, når de gik fra den ene beværtning til den anden. Corner er omtalt i bogen "Hundehoved" af Morten Ramsland – som i øvrigt har gengivet en levende fortælling, der udspiller sig i hans familie under en barndoms- og ungdomstid i Skibhuskvarteret og i Odense omtrent fra samme periode.

De nærmeste beboere i gaden

Skråt overfor i nr. 37 boede Bebe og Viggo. Et par som de fleste kendte. Viggos stolthed var de kartofler, som han dyrkede i sin have. Han var kendt som den, der havde de første nye kartofler med på arbejde på Thrige. Erna og Mogens Rasmussen boede i nr. 34. De havde klasselotteri, det betød, at der var mange, der kom og gik.

I nr. 30 boede Børge og Doris Weichmeister. Deres søn Lars bor nu i deres hus. Børge havde for ca. 45 år siden en bagerforretning, hvor Restaurant Viking ligger i dag, og arbej-

dede senere på Mette Munk på havnen. Nick Fiil boede i nr. 28 med sin mor, hvor der før har været rulleforretning. Han har boet fem steder i vores gader. Han bor her ikke længe, men kommer fortsat på besøg i gaden. Hans far Rene Fiil bor i nr. 35. Ud over Nick var der næsten ingen børn i gaden på det tidspunkt.

Og så er der Kurt og Birthe Møller i stuen i nr. 26, Kurt var fagforeningsmand. Familien har boet her igennem et menneskeliv. Birtes mor boede ovenpå med sin store Collie. Hun var en kendt person i bybilledet, da hun arbejdede i svømmehallen på Klosterbakken. Op ad gaden boede Bent Ertmann i nr. 42 overfor sine forældre. I ca. 1978 blev Else Dolerup min nabo, hun bor stadig i nr. 38.

Familieperioden

Jeg overtog huset fra min far i 1981. Det blev fuget ud til gaden og fik nye vinduer i overalt. Vi fik to børn i 1984 og -86. Mine piger blev puslet i det gamle køkken, før der kom badeværelse ovenpå og nyt køkken i værelset ud til gaden i stueetagen sidst i 1980'erne. Haven blev lagt om til prydhave med store pyntesten.

Dengang var der var mangel på institutionspladser i nærheden, men pigerne kom til sidst ind i Tolderlunden, børnehaven på Tolderlundsvej. Der kom flere børn i gaden og der blev spillet rundbold i Løveparken om sommeren og holdt Sankthansbål ved Nørredammen i en række år.

Vores golden retriever Coco fik vi, da børnene var 9-10 år gamle. Coco skabte nye kontakter og gjorde, at vi igen dagligt færdedes på havnen. Havnemiljøet var nu næsten dødt, for trafikken var lagt ud til den nybyggede containerhavn i Munkebo i 1992.

Larsen skal luftes. Kirsten Larsen i Nørrevoldgade med barnevogn og hund 1984. Privat foto.

På Skibhusvej var der mange forretninger, der lukkede, og der blev revet huse ned, men sidst i perioden kom nye forretninger til, f.eks. frisører og dagligvarebutikker. Skibhusvej blev til gaden med de mange dagligvarebutikker.

Huset dannede i mange år rammen om et godt familieliv, hvor der blev leget oppe, nede, ude og inde, holdt fødselsdage og julefester m. m. Det var dejligt med al den plads at boltre sig på.

I slutningen af perioden blev resten af huset fuget, fik nyt tag og fjernsynsstue på loftet. Det gamle loft er blevet til det dejligste rum med det smukkeste aftenlys fra havnen. I starten kunne jeg se vandet her oppe fra – nu er det Henning Larsens grønne bygning, jeg ser, når jeg kigger ud mod hav-

Da skorstenen faldt. I 1982 var de store nedrivninger mellem Skibhusvej og Nørrevænget i fuld gang. Kirkens Korshærs børnehave havde stadig til huse i Nørrevænget 15-17 med legeplads, sandkasse og et stort skib at lege i.

Bag ved lå et tidligere byggeri med en høj skorsten. Fotografen var på pletten med sit kamera, da skorstenen blev sprængt væk. Foto: Ole Scultz.

nen. Nytårsaftener ser vi her det flotteste fyrværkeri fra hele byen.

Det ny århundrede

Der kommer kun få skibe ind i den gamle havn. Men det ny århundrede har betydet meget for miljøet på havnen. Mange områder og bygninger er renoveret.

Siden sommeren 2004 har Kongeskibet Dannebrog flere gange lagt til for enden af Nørrevoldgade ved Østre Kaj. Når det sker, er der fest i gaden og flagene vajer. Det er som om, hele byen rykker her ned i gaden. Det giver et vældigt leben.

Mine hundeluftningsture med Bobbi - hund nr. 3 - er også gået ned over havnen, men efterhånden, som der skyder nye bygninger op, er der blevet færre steder at slippe

Liv på legepladsen i Nørrevænget mens de voksne holder generalforsamling i beboerforeningen. Foto: Anders Boye.

hunden løs.

Det ny århundrede har også betydet en ny omgang renovering af huset: Badeværelset på 1. sal fik endnu en omgang i 2005 og køkkenet i 2007, hvor det var også var nødvendigt at få lavet en ny udvendig trappe.

Haven er nu omlagt med græs, så den er nem at holde og der er blevet opsat en havepavillon.

Kvarteret er blevet forandret med mange forskellige typer af butikker og meget trafik. Skibhusvej er igen blevet en stor indkøbsgade for dagligvarer, take-away, tøj mm. I den gamle isenkrambutik ligger nu Fyns Dykkercenter.

I gaden er nogle af husene fortsat tofamiliehuse. I dem er i dag stor udskiftning blandt beboerne, hvorimod de fleste bliver boende her i rigtig mange år i husene godkendt til enfamiliehuse. Else, Bent, Kurt og Birthe, Doris søn Lars samt Nick er alle i 2012 fortsat en del af gadens liv.

Der er i 2009 etableret en beboerforening, som arbejder for bevarelse af kvarteret identitet, tålelige trafik- og parkeringsforhold og bevarelse af anlægget. Det er mit håb, at kvarteret også vil være et levende sted at bo for de kommende generationer.

*Marius Præstegaard i Nørrevoldgade med oldebarn 1969. Der graves ud til fjernvarme. Forretningerne er set fra ven-stre: skibsprovantering, købmand og slagter eller bager, senere Restaurant Vikingen.
Foto: Fam. Præstegaard.*

Efterskrift

- fra det historiske udvalg

Da vi satte os for at lave noget om Nørrevoldgade og Nørrevængets 100 års historie, var vi på temmelig bar bund. På arkiverne fandt vi materiale om Nørrevænget, men de hjælpsomme medarbejdere mente ikke, at vi kunne finde særlig meget om Nørrevoldgade, fordi den havde ligget i Sankt Hans Landsogn, som der ikke er findes ret meget skriftligt fra. Det har da også været almindeligt kendt, at der mellem vores gader har hængt en kæde over vejen, indtil Nørrevoldgade blev en del af Odense kommune i 1932.

Men ved hjælp af gamle og nye kort, byrådsvedtagelser og kirkebøger fik vi aflivet den myte, placeret Nørrevoldgade i Odense og kunne begynde at lede i arkiverne. Og da vi lærte Gebhard Jensen at kende, havde han altid vidst, hvad der var rigtigt, for han har boet her hele tiden og oplevet det hele, så vi kunne bare have spurgt ham.

Vi har, som mange af de øvrige beboere troet, at Nørrevænget var bygget som funktionærboliger til Thrige, og Nørrevoldgade til arbejderne derfra. Dette har vi også fået nuanceret. Og fra personlige beretninger, vi har fået fra folk, der har boet her eller stadig bor her, har vi fået en masse at vide om livet her gennem tiden.

Nørrevænget er blevet fotograferet og udkommet på postkort fra det var nyopført. Det viser, at pladsen og husene helt fra begyndelsen blev oplevet som noget særligt og værd at fremhæve og forevige. Det er

tydeligvis husene, der er i fokus, der findes sjældent mennesker på billederne.

Nørrevoldgade har vi kun mødt få billeder fra. De tidligste fotografier, vi har været heldige at opspore, er ikke taget for gaden eller husenes skyld, men for at fotografere personer, den fine have eller noget andet privat. Det sætter ansigt på nogen, der har boet her, husene og gaden må vi kigge på i baggrunden.

Vi er endt med at have meget mere materiale, end vi kan vise i dette festskrift. Blandt andet en række før- og nubilleder, de spændende personlige beretninger i deres helhed, og fakta og spørgsmål, vi endnu mangler at undersøge eller arbejde med. Og heldigvis bliver vi ved at finde nyt og modtager gerne mere, og det er vores hensigt at få samlet det hele på et tidspunkt til glæde for dem, der vil vide mere om vores dejlige område.

Vi vil benytte lejligheden til at sige tak for hjælpen til alle, der har hjulpet og leveret stof til vores arbejde.

Det historiske udvalg, juni 2012

Tidstavle

- 1851 Odenses byporte sløjfes, bebyggelse påbegyndes på købstadsjord og i landsognene.
- 1865 Jernbanen kommer til Odense, dampskibsroute.
- 1870'erne Industrielt opsving.
- 1879 Indlemmes dele af landsognene og købstadsjord som købstadsgrund i Odense, herunder vores område.
- 1882 Skt. Hans Gade anlægges.
- 1894 Første Havnegade anlagt fra Tolderlundsvej til havnen.
- 1895 Udvidelse af havnen med Østre Havnebassin (som ligger tættest på os).
- 1898 Lov om statslån til opførelse af arbejderboliger (fremmede dannelsen af byggeforeninger).
- 6.4.1910 Sagfører Martinus Sørensen indsender projektforslag om Nørrevoldgade.
- 1.5.1911 Projektet i Nørrevoldgade godkendes af Stadsingeniøren, byggeriet går i gang.
- 21.3.1912 Konsortiet Nørrevænget ansøger byrådet om tilladelse til at opføre et tiltalende boligkvarter. Byrådet forhandler 3.4. 1912.
- 1913 Sporvognen "Havnelinjen" anlægges og kører i Buchwaldsgade.
- 1915 Gebhard flytter ind.
- 1916 Thriges elværk opføres.
- 3.3.1916 Havnegade og Nørrevoldgade slås sammen, nye numre i "gamle" Nørrevoldgade.
- 1917 Oliemøllen i Skt. Hans Gade lukkes.
- 1919 Transportkompagniet anlægges på hjørnet af Tolderlundsvej og Nørrevoldgade.
- 1925 Odense byråd vedtager at erklære NV og NVG offentlige, hvis de istandsættes.
- 1926 Nørrevoldgade og det øverste af Nørrevænget sænkes. Forhaverne sløjfes.
- 1926-39 Sporvognslinje ud ad Skibhusvej.
- 1.4.1932 Sankt Hans Landsogn indlemmes i Odense kommune.
- 1939 Udvidelse af Nørrevænget ved hjørnet af Skibhusvej, villa på hjørnet nedrives.
- 1939 Inge Lindholm bliver født i Nørrevoldgade.
- 1939-59 Trolleybusser på Skibhusvej, afløses senere af dieselbusser.
- 1943 Tove Præstegaard bliver født i Nørrevoldgade.
- 1947 Thrige åbner barakbørnehave i Nørrevænget.
- 1952 Børnehaven flytter til "Tolderlunden".
- 1953 Conny Johansens familie flytter til Nørrevænget.
- 1959 Bent Ertmann flytter til Nørrevoldgade.
- 1962 Kirkens Korshær åbner børnehave i Nørrevænget 15 – 17.
- 1985 Der bygges beskyttede boliger i Nørrevænget. Der anlægges grønt område og legeplads ved søen.
- 2011 Forbud mod gennemkørende, tung trafik i gaderne.
- 2012 Fejrer vi 100 års jubilæum i gaderne og laver festskrift.